

הלכות עירובין שסב"שסג תשלג

ואם עשה גם קנה אחר מכוון תחת העליון מכל מקום יש לשלוף קנה הפסול מפני מראית העין^{קנב}.

ואם עשה חבל על הקנים יש אומרים^{קנד} שאם הוא כרוך בראשי הקנים ממש שאינו בולט כלום מהקנים למעלה מהחבל כשר אף על פי שאין החבל נתון על גבי ראשי הקנים ממש אלא כרוך שם על צדיהם וטוב להחמיר לכרכו על גבי ראשי הקנה ממש^{קנה}:

כא הקנים שמכאן ומכאן צריכים שיהיו חזקים לקבל דלת כל שהוא אפילו של קש^{קנה} או של קנים^{קנד} אבל קנה העליון די בכל שהוא ואפילו הוא של גמיר^{קנה}:

כב שער העשוי בעיגול ככיפה אם יש גובה^ה טפחים כרגליו הדיינו קודם שיתחיל להתעגל מתיר משום צורת פתח^{קנה}:

שסג דיני מבוי ולחי וכו' מ"ד סעיפים:

א כבר נתבאר בס' ש"מ^{הא} שמן התורה כל מקום שיש לו ג' מחיצות ופרוץ במילואו ברוח רביעית הוא רשות היחיד גמורה^ב אם פרוץ לכרמלית^ג שאין רבים בוקעים שם ואף אם פרוץ לרשות הרבים שדינו בכרמלית הרי מותר לטלטל בכרמלית מן התורה כמו ברשות היחיד^ד אלא שחכמים אסרו הטלטול בזה בין שפרוץ לרשות הרבים בין שפרוץ לכרמלית^ה מפני שדומה קצת לרשות הרבים^ו כיון שפרוץ במילואו^ז.

לפיכך התירו כשעשה איזה תיקון במקום הפרצה^ח אפילו תיקון שאינו מועיל מן התורה כגון להניח קורה^ט או רחבה טפח^י על פתח המבוי הפתוח לרשות הרבים או לכרמלית שבקורה זו אין אומרים בה מן התורה^{יא} פי תקרה יורד וסותם הואיל ואין ברחבה ד' טפחים אין שם תקרה עליה^{יב} כמ"ש בס' ש"מ^{יג} וי"ד ואף על פי כן מועלת במבוי מדברי סופרים הואיל וגם איסור הטלטול בו אינו אלא מדברי סופרים מפני שדומה קצת לר"ה וכיון שיש קורה על פתחו יש בוה היכר^{יד} וזכרון לרואים שיכירו וידעו שתקנת חכמים היא קורה זו במבוי זה ולא יתהלך להם ברשות הרבים^{יז}.

וכן הקלו במבוי^{יח} להתירו בלחי^{יט} שעביו ורחבו כל שהוא וגבהו^כ טפחים^{כא} שעמידנו

קנב תשובת רבי אליהו מנרתי שם. מ"א ס"ק ב.
קנג מ"ז ס"ק ד (ממשמנות רש"י שם י"א, א ד"ה פן הצד).

קנד אלה רבה ס"ק מ.
קנה ראה אבן העזר. תוספת שבת ס"ק כמ.

קנה רב הסדא שם י"א, ב מור וש"ע ס"א.
קנו מור וש"ע שם.

קנז ירושלמי עירובין ס"א ה"א. ש"ת ר"ב"ש ס' תה. ש"ע שם.

קנה עירובין י"א, ב כחכמים. מור וש"ע ס"ב. וראה לקמן ס' שסג מ"ז ס"ק א"ב מ"א"ב ובמנצחין שם. לקמן ס' תה מ"ז ס"ג שלענין החובטן סמכ"ק על רבי מאיר שהקדים להשלים.

סימן שסג

א סעף ג. וראה גם לקמן ס' שסג ס"א.

ב מור.

ג מ"ט ה"ל שבת פ"ז ה"ט בשם יוש מהלקים. כ"ט שם בשם הרמ"ך. מ"ז ס"ק א.

ד כ"ז בתחלת הסימן. ובלעיל ס' שסג ס"א.

ה רש"י ריש עירובין. מור וש"ע ס"א.

ו רבינו יהונתן ריש עירובין.

ז לבייש ס"א. וראה לקמן ס' שסג ס"א.

ח רבינו יהונתן שם.

ט רש"י שם. מור וש"ע שם.

י משנה שם י"א, ב לחי או קורה.

יא משנה שם י"ג, ב מור וש"ע ס"ז. וברקקן ס"ט.

יב רב יהודה שם י"ב, ב רבנ"ם ה"ל שבת פ"ז ה"ט.

יג תוס' שם פ"ג, א ד"ה קורה. רא"ש שם פ"ח ס"ז. רשב"א

בענינת הקדש שקרא ס"א. הובא בב"י ס' ש"ס (ש"ס)

ד"ה מותר להשתמש. לקמן שם ס"ז. לעיל ס' שסג ס"ז.

יד סעף ח.

טו עירובין י"ב, ב ובכ"ם רבנ"ם פ"ז ה"ט. וראה לקמן

ספ"ד י"ז. ס' ש"ס ס"ז. ס' ש"ס ס"א.

טז רש"י דף ג', א ד"ה משום היכר.

יז ראה תוס' שם ה', ב ד"ה אינו דין.

יח משנת שם י"א, ב לחי או קורה. גמרא שם. מור וש"ע

ס"ג.

יט חשונה שם י"ד, ב מור וש"ע שם.

תשלד הלכות עירובין שסג

בפתח המבוי אצל אחד מהכתלים ^א שלחי זה נידון משום מחיצה ^ב גמורה מן התורה בכל מקום שיש לו ב' מחיצות שלמות ולחי זה ^{בב} כמ"ש בס"י שנ"מ ^ג אלא שחכמים אסרו בב' מחיצות ולחי והתירו ב' מחיצות ולחי:

ב לא התירו ב' מחיצות ולחי אחד או קורה רחבה טפח אלא במבוי אבל חצר שהיא פרוצה במילואה כרוח רביעית אינה ניתרת אלא בפס רחב ד' מפתחים ^ד שיעמידנו בצד אחד במקום הפרוץ ואם ירצה לתקנה בשני צדדי הפרצה די בשני פסין שרחבן משהו ^ה רק שיהיה גבהם ^ו מפתחים ^ז.

והוא הדין אם נשתיר מכותל רביעית עצמו בנוי כשיעור ד' מפתחים מצד אחד או אם נשתיר משני הצדדים טפח מכאן ומפח מכאן ^ח אבל בפחות ממפח אין כל כך היכר בהמשווייר מהכותל כמו בפס גמור שעמידו לשם כך ^ט:

ג ולמה התמירו בחצר יותר מבמבוי מפני שכל שהוא עשוי יותר לדירה ולתשמישי הצנע צריך מחיצות יותר וגמורות ולפיכך החצירות שדרבן של בעלי בתים להשתמש בהן יותר בתשמישי הצנע ולאכול בהן צריכות מחיצותיהן להיות יותר גמורות שיהיה שם רשות היחיד עליהן מהמבואות שאין משתמשין בהם בתשמישי הצנע ^י:

ד ואפילו חצר שאין בפרצת מלואה ד' מפתחים צריכה תיקון זה? ^{יא} אלא אם כן אין בה ג' מפתחים ^{יב} שכל פחות מנ' מפתחים הוא כסתום וא"צ תיקון כלל אבל מבוי שאין ברוחב פתחו ד' מפתחים יש מתוירין ^{יג} כמו שיתבאר ^{יד}.

ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות ^{טו} אפילו אינו במילואה אלא נשתירו או העמידו לו גיפופין מכאן ומכאן ^{טז} ואפילו הגיפופים יתורים על הפרצה צריך לתקנה בצורת פתח כמ"ש בס"י שם ^{יז} בין בחצר בין במבוי כמו שיתבאר ^{יח}:

ה בכל עושיין לחיים אפילו מבעלי חיים ^{יט} ובלבד שיקשרנו שם ^כ בחבלים לכתלי המבוי ביתודות שיוצאין מן הכתלים בענין שאינו יכול לרבוץ כדי שלא יתעטט גבהן מ' מפתחים ^{כא} ויטלטלו במבוי באיסור על סמך לחי זה.

לא רמב"ם הל' שבת פ"ח הל"א (אף לנבי מבי). מור ושולע שם.
לב פסקי עירובין לעדרי"ם מרומבנות סכ"ב. רא"ש שם פ"א סמ"ו בלישנא קמא, רמח"ק בן חצר לנבוי, הובא בב"י ד"ה ומ"ש ואפילו אין, טור ושו"ע שם (ומ"ש הד"א ס"ק א צע"ג). ראה אבן העזר, אלה רבה ס"ק ג, תוספת שבת ס"ק ה, דברי נהגי"ם סוף או"ח ל"ה זה ס"ד (סח, ט).
לג סעף ל"ד.
לד משנה ב, א, מג, ב, מור ושולע שם.
לה הרב רבינו יוחנן יב, א ד"ה חצר צריכה. עבודת הקדש שערי א מ"מ, רא"ש פ"ח סוף מ"מ. מור ושולע שם.
לו ס"ח"ט.
לז לקמן סכ"ו ופ"ט.
לח מושנה עירובין טו, א כת"ק. מור ושולע פ"ג.
לט מור ושולע שם, ובדלעיל ס"י ששכ ס"ב לנבי מחיצה וש"ג.
מ הרב רבינו יוחנן שם ד"ה בכל עושיין, וגמורה סוכה כג, א, שולע שם.

כ כולקמן ס"ח וש"ג.
כא אבי שם מ, א, רמב"ם שם. מ"א ס"ק ה, ראה גם לקמן ספ"ו י"ז, ס"י שפה ס"ו.
כב עירובין יב, ב, רש"י שם ד"ה שאינו ראוי וד"ה לחי משום מחיצה, רא"ש מוכח פ"א ס"י מ, מ"א רמ"ז שמה, וראה מדרש"א עירובין ה, ב ד"ה כאל"ז שלא יועיל אם הוא נחלבה למשה מטיני, וראה מ"מ ועינים.
כג סעף ג, וראה גם לקמן ס"י שפ"ו ס"א.
כד ד"י יוחנן עירובין יב, א, מור ושולע ס"ב.
כה ד"י יוחנן שם, מור ושולע שם.
כו עבודת הקדש שערי א ס"ג, שולע שם.
כז הרב רבינו יוחנן שם ד"ה חצר צריכה, שולע שם.
כח תוס' שם י, א ד"ה ושני, דרכי משה ס"ק א, מ"ז ס"ק ג, וכולקמן ס"ז וש"ג, וראה לקמן ס"י שעב ס"א, שבמחיצה שבין ב' הצרות בני אף במשאר במשהו מכאן ומשאר מכאן.
כט שולח רשנ"א ח"ה ס"י רה, הובא בב"י ד"ה ואינו ניתר כלחי מ"א ס"ק כה, וכו"ל לקמן ס"ל.
ל עירובין יב, א שבתה לכו"ע צריך ד', מור ושולע ס"ב.

הלכות עירובין שסג תשלה

ואפילו אדם העומד שם נידון משום לחי והוא שקשרו שם ^{טז} אם לא הודיעו שהעמידו לשם לחי שהרי בראי ילך לו שלא יעמוד שם כל היום ^{טז} ויטלטלו במבוי באיסור אבל אם הודיעו שמעמידו לשם לחי אין הוששין שילך לו (אלא שאו צריך להעמידו מערב שבת שהרי לחי נדון משום מחיצה ^{טז} ואסור לעשות מחיצה מאדם בשבת אלא אם כן שלא לדעתו כמ"ש בסמ"ק שם"ב) ^{טז}:

ז אם יש קצת כותל כרוח רביעית עולה משום לחי ובלבד שיהא בו רוחב מפה משום חיכר ^{טז} כמו שנתבאר למעלה ^{טז} ואפילו אבנים היוצאים מן הכותל זו למעלה מזו פחות מג' מפרחים עולים משום לחי ^{טז} אם רחבן מפה:

ז לחי שרוח מצוייה יכול להנידו ^{טז} אף על פי שאינה יכולה להפילו ^{טז} אינו חשוב משום לחי שחלחיה הוא כמחיצה ^{טז} וכל מחיצה שרוח מצוייה מנדרתה אינה מחיצה כמו שנתבאר בס"י שם"ב ^{טז}:

ח אם הרחוק הלחי מן הכותל ג' מפרחים ^{טז} בין לתוך חלל רוחב המבוי בין להלאה לצד חוץ ^{טז} לא עשה ולא כלום אבל פחות מג' מפרחים כלבוד הוא ^{טז}:

ט לחי אפילו שברים ושברי שברים ^{טז} מדובקים כשרים בו כל שיכולים לעמוד כרוח מצוייה ^{טז} ולכן עושים לחי מסיד (תחוח) טהוי בכותל ^{טז} שעל ידי הכותל הוא ראוי לעמוד ^{טז} ובלבד שיהיה שלא יתמחה ג' מפרחים סמוך לארץ ^{טז} שלחי הגבוה ג' מפרחים מן הארץ פסול כמו שיתבאר ^{טז} ואף שלאחר שנתמחה נשאר שם מראיו גיבוי על פני הכותל אין זה מועיל כלום כי צריך שיהא הלחי קצת דבר ממש ועב קצת כולט מן הכותל ^{טז}:

י לחי שעשאו מעצי אשרה כשר ^{טז} ואף על פי שהלחי צריך שיהא בו שיעור דהיינו גובה ^{טז} מפרחים ורוחב ועובי כל שהוא וכל דבר הצריך שיעור אין עושין אותו מעצי אשרה מפני שעומדים לשריפה וכלאו נשרפו ונעשו אפר ונכתת שיעורם מכל מקום אילו היה מדבק כתיתותם דהיינו שהיה מגבל האפר היה יכול לעשות ממנו גובה ^{טז} מפרחים ועובי משהו לפיכך הוא כשר ^{טז}:

נג תשב"א וירשב"א שם ה, ב ר"ה בעינא קורה. עברת הקדש שער א סוף ס"ה. תוספת שבת ס"ק מז. וראה דברי נחמיה שם. פתחא ונשא ס"ק יב, ובבב"א א ס"ה. מ"מ וציונים.
נד רבני דהגתן על המשנה שם יב, א ר"ה הכשר מבוי. עברת הקדש שם.
נה (ר"י) [מהר"ם] מרומבונרג בפסקי עירובין ס"ד. הובא בתנחות מיימוניות ח"ל שבת פ"ה ה"ב (דפוס קושטא). ש"ע ס"ה.
נו לכתש ס"ה.
נז תדרכי עירובין דמז תפכ בשם מהר"ם מרומבונרג [ושם]: מיט מח"ל. הדיא ס"ה.
נח לבוש שם.
נט תרומת הדשן ס"ה ער. רמ"א שם.
ס לקמן ס"ה.
סא י"ז ס"ה.
סב רב חי"א בר אשי עירובין ג, ב. מור וש"ע ס"ה. ולענין קורה ראה לקמן ס"ה. ולענין מולם ראה לקמן ס"ה שעב ס"ה.
סג תוס' שם ר"ה אבל בתרוין ה"ב. וראה מ"מ פ"ה ה"ב. מ"א ס"ה ג.

מא אור דרוג הלכות עירובין סמ"י קבב. הדיא ס"ה.
מב מ"א ס"ה ג.
מג כרלעיל ס"ה.
מד סעף יד.
מה תוס' עירובין י, א ר"ה ושני. הנהגת מיימוניות ה"ל שבת פ"ה אות ז. ש"ע ס"ה.
מו סעף ב.
מז ברייתא שם מז, א. [ר"ח] ס"ה ג.
מח רב חסדא עירובין ח, א. הנהגת אשרי שם פ"א מ. ש"ע ס"ה.
מט מ"א ס"ה ה.
נ כרלעיל ס"ה.
נא סעף ב.
נב רבא עירובין יד, ב. מור וש"ע ס"ה. ש"ע ס"ה. וראה לקמן ס"ה דהיינו אפילו בלחי רחב ג' אמות. וראה דברי נחמיה א"ח במבוי בתערות למעף. וז. וראה שו"ת רבינו ס"ה ג, שבגזרת הפתח אין צריך שיהא דקנה סמוך לכותל כפחות מ' מפרחים, וש"נ. וראה לקמן ס"ה שבג ס"ה (בנוסטר) וש"נ.

יא בין שנראה בלישת הלחי לעומדים בתוך המכוי ואינו נראית לעומדים חוץ למכוי¹⁰ כגון שהעומד הלחי רחבו לצד ארכו של מכוי ולא משך קצה רחבו קימעה כלפי חוץ אלא השהה חדרו החיצון לעובי כותל המכוי ודומה כמי שמוסיף על עובי הכותל ואינו נראה מבחוץ כלחי אבל חדרו הפנימי נראה לעומדים שם בפנים¹¹ כזה¹⁰.

ובין שנראית בלישתו לעומדים בחוץ ולא לעומדים בפנים¹⁰ כגון שמשך כל הלחי לחוץ וחדרו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים כלחי אלא דומה כמוסיפו על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המכוי שהרי נמשך להלאה מעובי הכותל¹¹ כזה¹⁰ כשר.

ויש אומרים¹² שהלחי הנראה מבחוץ ולא מבפנים אינו כשר אלא אם כן נראה לעומדים בחוץ נגד חלל המכוי בסמוך לו כגון שהלחי שמשכו לחוץ וחדרו הפנימי נכנס בעובי הכותל לא העמידו לשפת עובי של צד המכוי כענין שלהעומדים בפנים נראה כמוסיף על אורך הכותל שאז גם להעומדים בחוץ נגד חלל המכוי בסמוך לו נראה להם כן אלא העמידו לשפת עובי של צד אחורי המכוי כזה¹³ (וכן עיקר¹⁴):

יב הגביהו מהארץ ג' טפחים פסול¹⁵ שהלחי הוא כמחיצה¹⁶ ומחיצה הגבוה ג' טפחים מן הארץ אינה מחיצה מפני שהגדיים יכולים לבקוע תחתיה¹⁷ ואם הגביהו פחות משלשה אף על פי שאין בו אלא ז' ומשהו כשר¹⁸ לפי שכל לבד רואין אותו כמלא¹⁹:

יג אפילו לא העמידו שם²⁰ לשם לחי²¹ אלא שנודמן לו שם מאליו כשר שהלחי הוא משום מחיצה²² ומחיצה העומדת מאליה כשרה²³ ובלבד שיסמכו עליו מערב שבת²⁴ אבל לא סמכו עליו מערב שבת כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת²⁵ וכאם עכשיו לסמוך על זה אינו מועיל.

אבל לא היה שם לחי אחר מערב שבת אף על פי שלא סמכו על זה בפירוש הרי זה כאלו סמכו עליו מן הסתם²⁶.

אבל אם בפירוש לא סמכו עליו כגון שלא היה שם לחי אחר ולא מלטלו בשבת שעברה על ידו לחי זה אינו מועיל לשבת הבאה עד שיסמכו עליו מערב שבת בפירוש²⁷:

יד לחי העומד מאליו וכולמ ד' אמות לתוך המכוי ברוחב²⁸ אע"פ שסמכו עליו מערב

עא כדלעיל סי' שנה ס"ד.
עב רשב"א בעברת הקדש שער א ס"ה וסוף ס"ו. מ"ח פ"ו ה"ב. שו"ע שם.
עג רשב"א גמ"מ שם.
עד אביי עירובין טו, א והוא מועיל ק"ם בקדושתו נב, א לפירוש רש"י שם ד"ה ועיל ק"ם. מור וש"ע ס"א.
עה רש"י שם ד"ה העומד מאליו מור וש"ע שם.
עו גמרא שם. מ"א ס"ק ה. וכדלעיל סוף א.
עא כדלעיל סי' שש ס"ד.
עב גמרא שם. מור וש"ע שם.
עג רש"י שם ד"ה הויא דלא. מור וש"ע שם.
עד ב"י ד"ה ומ"ש ובלבד. מנשטענע רש"י שם. עברת הקדש שער א ס"ה. מ"מ פ"ו ה"ב. הנהו אשרי פ"א ס"ב. רמ"א ס"א. מ"א ס"ק ו.
עה מ"ד שם.
עו רמ"ב ברמא אמר רב הונא עירובין ה, א. מור וש"ע ס"ב.

טז ברייתא ט, ב. מור וש"ע ס"מ.
טז רש"י שם ד"ה נראה מבפנים.
טז ברפוס ראשון: כזה (ונשאר) מקום חלק. וצ"ל: כזה
טז ברייתא שם. והלכתא שם ג, א. מור וש"ע שם. וראה גם לעיל סי' שם ס"ו.
טח רש"י שם ד"ה נראה מבחוץ.
טט ברפוס ראשון: כזה (ונשאר) מקום חלק. וצ"ל: כזה
ע תוס' שם ד"ה כותל: ראש שם פ"א ס"א. דפי' הס"ז ס"ק ו. ומלבושי יום טוב ס"ק ה. ואליה זוסא ס"ק ב.
עא ברפוס ראשון: כזה (ונשאר) מקום חלק. וצ"ל: כזה
עב מלבושי יום טוב שם. אליה זוסא שם (ע"י ט"ז שם וצ"ע דלא קשה מידתי.
עג רבא עירובין ד, ב. מור וש"ע ס"י.
עד כדלעיל סוף א. וראה מ"מ תצויים.

הלכות עירובין שסג

תשלו

שבת¹⁹ אינו נידון משום לחי מפני שר' אמות הוא שיעור מבוי²⁰ ואין כאן היכר שהוא לחי ואע"פ שהלחי כמחיצה נמורה מכל מקום צריך שיהא בו ג'כ היכר קצת²¹ וצריך לחי אחר ליתור מבוי זה ויעמידנו ברוח שכנגד לחי זה²² ואם ירצה להעמידו אצלו יעשנו מעט עב או דק ממנו²³ כדי שיהא ניכר שהוא משום לחי ולא יהיה כמוסיף על הראשון. כמה דברים אמורים במבוי הרחב יותר מ'ח' אמות אבל מבוי שאינו רחב אלא ח' אמות אין צורך לחי אחר להתירו אע"פ שלא סמכו עליו מערב שבת אלא נותר בעומד כפרוין דהיינו לחי העומד מאליו שיש בו ד' אמות כמו שיש בהפרוץ שממנו לכותל שכנגדו ועומד כפרוין מתור ברוח רביעית של מבוי כמו שמתיר בר' רוחות של חצר²⁴ כמו"ש בס"י שם"כ²⁵.

וכל זה בלחי העומד מאליו אבל אם העמידו לשם לחי אפילו יש בו יותר מד' אמות נידון משום לחי²⁶ מפני שיש לו קול שהקטנהו לחי למבוי זה ויש בו היכר אף שרחב הרבה²⁷:
מזו לחי המושך²⁸ ברחבו עם אורך²⁹ דפנו של מבוי שהעמיד חודו כנגד עובי הכותל מבחוץ שאין חודו מכסה את כל עובי הכותל אלא מקצה עביו³⁰ של צד החלל המבוי לפי סברא הראשונה שנתבאר למעלה (סעיף יא) או מקצת עביו של צד אחורי המבוי לפי סברא האחרונה שנתבאר שם דהיינו שאין הלחי נראה וניכר אלא להעומדים בחוץ אבל להעומדים בפנים נראה הוא כאלו הוא מכותל המבוי לפי סברא הראשונה או שנראה בן לעומדים אחורי המבוי לפי סברא האחרונה³¹ אם יש ברוחב לחי זה ד' אמות נעשה למבוי ויצא מתורת לחי אע"פ שהעומד לשם לחי³² פחות מד' אמות נידון משום לחי ואין משתמשין אלא עד חודו הפנימי³³ שהרי משם ואילך אין כנגדו כותל כגד השני³⁴:

מזו (אעפ"י שהלחי צריך שיהא בו היכר³⁵ מכל מקום עיקרו משום מחיצה³⁶ וא"צ אלא קצת היכר³⁷ ולכן מועיל כשהוא בתוך ג' טפחים לכותל המבוי³⁸ אפילו מבחוץ³⁹ (אבל) קורה המתרת במבוי (אין התירה אלא משום היכר⁴⁰ לפיכך⁴¹) צריך שיניחנה על כתלי המבוי אבל אם נעץ ב' יתדות בכותלי המבוי בחוץ⁴² אפילו בסמוך לו ממש⁴³ והניח הקורה עליהן פסולה:

צט עיי' ט"ז שם וצ"ע. וראה גם תוספת שבת ס"ק כו.
ק תוס' שם ה, כ ד"ה פחות. ח"א ס"ק יד.
קא נגרא שם. ש"ע שם.
קב מ"א ס"ק יג. דהיינו אף לדעת הסוברים שהורו החיצון סותם (מלמנות שם ברע"ת ה"ף). ודובא ברשב"א עירובין פ, א ד"ה ולענין פסק. עבודת הקדש שער א ס"א. וראה לקמן פ"ה שפ"ה מ"ז רמ"ל שהורו הפנימי סותם.
קג צ"ע בגמרא.
קד כדלעיל מ"א ש"ג.
קה כדלעיל ס"ד ש"ג.
קי עיי' תוס' דף ט ע"א ס"ד"ה שאין בו.
קיז כדלעיל ס"ה ש"ג. תשם, שהוא מצטעם למה.
קח כדלעיל מ"א ש"ג.
קט ראה תוס' שם פ, א ד"ה שאין, שמה"ש לא אמרינן ביה למה.
קי רבא עירובין ז, טע"ב. מור וש"ע פ"ה.
קיא רש"י שם ד"ה נעץ. מור וש"ע שם.

פז משמעות רש"י שם ע"כ ד"ה ר' אמות. מור וש"ע שם.
פח רש"י שם ד"ה ר' אמות. מ"א ס"ק יג. וברלוקין ס"ב.
פט תוס' שם ד"ה ארבע אמות. ח"א שם. וראה גם רש"י ברש"י נבילתין סוף ד"ה מבוי.
צ רב פ"א שם. מור וש"ע שם.
צא רב הונא בריה דרב תרשע שם לפירוש ה"ב ברש"י שם ד"ה דמנפ"ה. מור וש"ע שם.
צב רב אשי שם (דאף במבוי ח' אין צורך לחי אחר). רש"י שם ד"ה ויתרת בעומד (כשפירין ב"י מחזקתיה סביב). תוס' שם ד"ה. וספק דבריהם (תשלו ברוח עומד כפרוין). עבודת הקדש שער א ס"ה. מ"ז פ"ו ה"כ"ב. עולת שבת ס"ק פג מ"א ס"ק יג.
צג סוף פ"ה.
צד רש"י שם ד"ה ר' אמות. תוס' שם ד"ה פחות.
צה תוס' שם ד"ה ארבע אמות. רמ"א פ"ב.
צו רמי בן אבא אמר רב הונא עירובין ג, א. ש"ע ס"ז.
צז תוס' שם ה, א ד"ה לחי. מ"ז ס"ק ה.
צח רש"י שם ד"ה לחי המשך.

תשלה

הלכות עירובין שסג

יז וצריך שניחנה כדי להחיר המבוי אבל אם לא הונחה שם בשביל כך אפילו סמכו עליה מערב שבת פסולת^{קכז} ואינו דומה לחי שהלחי הוא משום מחיצה אבל הקורה הוא משום היכר^{קכח} בלבד^{קכט} ואם לא הונחה בשביל כך אין בה היכר כל כך^{קל} :
 יח קורה זו שאמרו צריכה שיעור^{קל} ולפיכך אם עשאה מעצי אשרה פסולה שבין שלשריפה עומדת הרי היא כאלו כבר נשרפה ונכתת שיעורה^{קלא} :

יט שיעור הקורה כדי לקבל קרוי של אריחים^{קלב} ואריח הוא חצי לבנה של ג' מפחים על ג' מפחים נמצא אורך אריח ג' מפחים ורחבו טפח ומחצה דיה לקורה שתהא רחבה טפח^{קלג} שאז הוא ראיה לקבל אריח לרחבו טפח והצי מפת הנשאר יוכל לחבר כאצבע ממנו מוכן וקאצבע ממנו במיש מכאן^{קלד} ועובי הקורה די בכל שהוא רק שתהא חזקה לקבל^{קלה} אריחים^{קלז} שוכבים עליה בכל ארכה כשיעור רוחב פתח המבוי מודבקים שם במיש כפי מה שצריך להם שאם לא כן לא יהיה בה היכר כי סבורים בני רשות הרבים שלפי עשה ניתנה שם אבל כשהיא כריאה ועבה לקבל בנין כזה ניכר ומפורסם לכל שלקביעות הונחה שם^{קלז}.

מכל מקום א"צ שתהא ראיה לקבל אריחים שוכבים בכל ארכה ממש אלא כפחות מאמה משיעור רוחב פתח המבוי כגון אם רחבו עשר אמות דיה אם תקבל אריחים באורך ט' אמות וב' משהויין שהן י"ח אריחים לארכן^{קלז} לפי שקורת ט' אמות וב' משהויין מותרת במבוי עשר אמות מדין לבוד דהיינו שלא תגיע פחות מג' מפחים לכותל זה ופחות מג' מפחים לכותל זה כמו שיתבאר^{קלח} ואם הקורה רחבה ד' מפחים א"צ להיות חזקה לקבל אריחים^{קלח} :

כ מעמודי הקורה^{קכ} דהיינו אם היא נסמכת על היחידות^{קכא} היוצאים מן הכותל לתוך רוחב המבוי ואין בהרבהן טפח^{קכב} שאם לא כן הרי הן עצמן תורת קורה עליהן^{קכג} ואין בארכן ג' מפחים^{קכד} שאם לא כן אין הקורה שעליהן מותרת המבוי^{קכה} כמו שיתבאר^{קכז} יש אומרים^{קכז} שמעמידים אלו צריכין שיהיו חזוקים כדי לקבל הקורה עם האריחים ויש אומרים^{קכח} שאינן צריכים להיות חזוקים אלא כדי לקבל הקורה בלבדה שהרי אין נותנים עליה כלל אריחים ובקורה בלבדה הוא שצריך קביעות כדי שתהא היכר מעולה

הקורה. וראה גם רש"י במשנה שם ד"ה רחבה, ומגמרא שם ד"ה ומגמרי.
קכד דתב"א שם ד"ה ר' יהודה אומר בשם הרב"ה. עבודת הקדוש נתיח שם. ת"א ס"ק פז.
קכה לקמן סעיף כז.
קכו ר' אילני אביר רב שם ד, א. מור וש"ע שם.
קכז נגמרא שם ד, א. מור וש"ע ס"ח.
קכח רש"י שם ד"ה ומגמרי.
קכט ה"ט פ"ז ה"ג. ש"ע שם.
קל פ"ז ס"ג.
קלא מ"ט וש"ע שם.
קלב שם שם.
קלג לקמן סעיף כז.
קלד דתב"ס פ"ז ה"ג כרב הסדא שם. הובא במור. דיעה הא בש"ע שם.
קלה פסקי עירובין למהר"ם מורטנבורג ס"ז. רא"ש פ"א ס"ח כרבה בר רב הונא שם. מור ודיעה ה"ב בש"ע שם.

קכז רא"ש עירובין פ"א מ"ב. דתב"א בעמדת הקדש שער א פ"ח מ"ה הל' שבת פ"ז דב"ב. מור וש"ע ס"ז.
קכח רא"ש שם. פ"ז ס"ז ג. ומדלעיל ס"א וש"נ.
קכט לבוש ס"ז.
קל עבודת הקדש שם. ת"א ס"ק מז.
קלא משנה עירובין י, ב. מור וש"ע ס"ז. ולענין לחי ראה לעיל ס"ז.
קלב נגמרא שם פ, ב. מור וש"ע שם.
קלג משנה עירובין יז, ב. מור וש"ע פ"ז (לקבל אריח). ירושלמי עירובין פ"א ר"ה ד"ג (ר"מם של אריחין). רבנו יהונתן במשנה שם ד"ה ובריאה (כלומר אריחין הירבד). עבודת הקדש שער א ס"ח. נד"מ פ"ז ה"ג. וראה ד" צ"צ סב, א.
קלד חשונה שם יג, ב. מור וש"ע שם.
קלז נגמרא שם ד, א. רש"י שם ד"ה מלכין.
קלה חשונה שם חסכמנים. מור וש"ע שם.
קלח ירושלמי שם.
קלז הרב רבינו יהונתן שם. הובא בב"י ד"ה משיעור

הלכות עירובין שסג תשלט

אבל מעמידה אין היכר תלוי בהם כלל¹⁷⁷ (ולענין הלכה דכרבי סופרים הלך אחר המיקל¹⁷⁸):

כא היתה הקורה עגולה צריך שיהיה בהקיפה ג' מפחים שאו יש בה רוחב טפח¹⁷⁹:

כב היתה עקומה ועקמומיתה נוטה לחוץ למכויו ששם אין מקום הנחת קורה כמו שנתבאר למעלה¹⁸⁰ או שנוטה למטה מ' מפחים או למעלה מ' אמה ששם ג'ב אין מקום הנחת קורה כמו שיתבאר¹⁸¹ רואין כל שאלו ינטל העקמומית ואין בין זה לזה ג' מפחים כשרה¹⁸² משום לבור¹⁸³ ואם לאו פסולה:

כג היתה יוצאת מכותל זה ואינה מגעת לכותל שכנגדה¹⁸⁴ או אפילו אינה מגעת לשניהם¹⁸⁵ כגון שהניחם על עמודים סמוך לכתלים¹⁸⁶ פחות מג' מפחים וכן ב' קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ופגעו זו בזו באמצע המכויו ואין ביניהם ג' מפחים כשרה יש ביניהן ג' מפחים פסולה¹⁸⁷:

כד הניה ב' קורות זו אצל זו לא בור רוחב טפח ולא בור רוחב טפח אם יש בשתיהן רוחב טפח¹⁸⁸ ואין בין זו לזו שלשה מפחים¹⁸⁹ א"צ להביא קורה אחרת ואפילו היתה אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאלו היא למטה ואת התחתונה כאלו היא למעלה ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה ולא התחתונה למטה מעשרה מפחים מן הארץ¹⁹⁰ ולא יהיה ביניהן ג' מפחים¹⁹¹ לא בגובה ולא במשך¹⁹² רדיוני כשרואין אותן שירדה זו ועלתה זו עד שנעשו זו בצד זו לא יהיה מוז לזו ג' מפחים אבל יש ביניהם ג' מפחים בגובה אין רואין אותן כאלו ירדה זו ועלתה זו לפי שאין רואין בן אלא דבר שיש בו רוחב טפח¹⁹³ כמו שיתבאר סי' תרל"א¹⁹⁴ מה שאין בן פחות מג' מפחים כלבוד הוא.

יש אומרים¹⁹⁵ שאפילו הן זו בצד זו ובשוה אינן מצטרפין לרוחב טפח אלא אם כן הן קרובות זו לזו בתוך טפח שאף שכל פחות מג' מפחים כלבוד הוא מכל מקום הרי אינן ראיות לקבל אריות לרחבו אלא אם כן הן בתוך טפח זו לזו¹⁹⁶ שאו יכול להניח רוחב האריות על שתיהן כאצבע ממנו על זו וכאצבע ממנו על זו וטפח כאצבע¹⁹⁷ ואם הן זו למעלה מזו פסולות ככל ענין כיון שאינן ראיות לקבל אריות ואין כאן היכר כלל שלקביעות הונחו שם ויש להחמיר דכבריהם¹⁹⁸:

קלו רש"י שם ר"ה ומעמיד.
קלו פסקי עירובין ורא"ש שם. ע"י ב"י סי' שען ר"ה מו שיש לו גבי נשים ועבדים ודו"ק. וראה פתראו אטא ס"ק לת. מ"מ צנינים.
קלות בתשום שם. רא"ש שם, בשם מהר"ם מרוזנבורג בפסקי עירובין ס"לא, שהוא לדברי הכל. מור וש"ע ס"פ.
קלט סוף פו.
קמ סוף כה וסוף כה.
קמא ר' ירמיה שם ד, א. מור וש"ע ס"ב.
קמב התפסת שבת ס"ק מא.
קמג ברייתא שם. מור וש"ע ס"א.
קמד מ"מ פ"ז הכ"ר. ת"א ס"ק ת. גמרא שם ט, א.
קמה מור וש"ע שם.
קמו ברייתא שם. מור וש"ע שם.
קמו ברייתא שם. רש"י שם ר"ה בהתאמות. מור וש"ע

הלכות עירובין שסג

תשמי

בה פירש על הקורה מחצלה ואינה מגעת עד הקרקע אלא היא גבוה ג' טפחים פסולה שהרי כיסה את הקורה ^{קטז} ואינה נראית ובטלה מהיות קורה כיון שאין בה חיבר לדואים ^{קטו} והמחצלה אינה כמחיצה אף אם חיברה שם בענין שאין הרוח מנידה ^{קטז} כיון שגובה ג' טפחים מן הארץ.

אבל אם הניח הקורה עבה ביותר שיש בעוביה י' טפחים מלמעלה למטה לא בטלה מתורת קורה אף על פי שגובה עצמה הוא כשיעור גובה מחיצה שהוא י' טפחים ואין אומרים שהיא כמחיצה גבוה מן הארץ שלשה ^{קטז} רק שתהא כולה למעלה מ' טפחים מן הארץ אבל קורה שמקצתה בתוך עשרה פסולה כיון שהחלל שתחתיו אין בו עשרה אין שם מבוי עליו והקורה צריכה להיות על גבי מבוי ^{קטז}:

בו נעץ ב' יתדות עקומות על כתלי המבוי ^{קטז} ועקמימותם נומה לתוך המבוי להיותן סניף להאריך הקורה מב' צדה כשתנתן עליהן והן עצמן אינן ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח ^{קטז} אם אין בנטיית עקמימותן ג' טפחים שיש לומר לבד מראשי הקורה ולכתלים ואין בנוכחן של יתדות ממעל לכתלים ג' טפחים ^{קטז} כשרה שאנו רואים כאלו היא מונחת על כתלי המבוי אבל אם יש בנטייתן ג' או שיש בעוביה ג' אין רואין אותה כאלו היא על הכתלים אף על פי שכל דבר שיש בו רוחב טפח אומרים בו שאנו רואים כאלו ירד למטה אפילו ביותר מ' טפחים ^{קטז} כמו שיתבאר בס' תרל"א ^{קטז} מכל מקום כאן בקורה שצריך להיות על גבי המבוי ממש אין אומרים כן אלא בפחות מ' טפחים שהוא כלבוד ^{קטז}:

בז מבוי הריב כפתחו יותר מעשר אמות אינו נותר בלחי וקורה אלא בצורת פתח ^{קטט}, וכן מבוי שאין כתליו גבוהים י' טפחים ^{קטז} (אף על פי שהוא רשות היחיד על ידי כתליו הבתים והצצורות ^{קטז}) אין שם מבוי עליו ^{קטז} ואינו נותר בלחי וקורה (אלא בצורת פתח ^{קטז}), וכן מבוי שאין ברוכבו ר' אמות אין שם מבוי עליו ^{קטז} אלא דינו כחצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא כפס ד' או כב' פסין של ב' משהויין ^{קטז}.

ואלו י' טפחים של גובה וד' אמות של אורך צריבין להיות מרווחות ולא מצומצמות והעשר אמות של רוחב מודדים אותן מצומצמות הכל להחמיר ^{קטז} ושיעור העורף של המרווחות על המצומצמות הוא חצי אצבע לאמה ^{קטז}:

קסח תוס' שם ר"ה שאין מ"א ס"ק כא.
קסט חשונה ג, א. מור ושילע סכ"ו, וברלעיל ס' שסב ס"ח.
קע נמדא שם ה, א. מור ושילע שם.
קעא כדי לרתיץ קושית אבן העזר. ראה פתח ונמא ס"ק ס.
קעב רש"י שם ג, ב ר"ה הא קמ"ל.
קעג מור ושילע שם.
קעד משמעות אבני שם (ראה ב"י ר"ה ומ"ש וישיא ארבו). מור ושילע שם. וברלעיל ס"ח.
קעה דמביס פ"ו ה"ח. מ"א ס"ק כג. וברלעיל ס"ב.
קעו דבא משמעת דרב נחמן שם ג, סע"ב, לפירוש הרמב"ם פ"ו הל"ו. טור ושול"ע שם. פ"ו ס"ק יד.
קעז דמב"א בנעדרת הקדש שער א סוף ס"ב. מ"ז פ"ו סל"ו. מ"א ס"ק כב.

קנח רב ששם שם יד, א. מור ושילע סכ"ח.
קנז עמדת הקדש שער א ס"ח.
קס נמדא ז, א (לענין לח"ה).
קסא ר"ח פ"א ס"ח. מור ושילע שם. לפירוש המ"א ס"ק ב.
קסב נמדא ג, ע"ב. רש"י שם ר"ה הא קמ"ל. עמדת הקדש שער א ס"ג. ב"י ר"ה ומ"ש אבל אם עשה אבן העזר. ע"י ב"ח ר"ה ומ"ש אבל קם עשה. ודמש הס"ד ס"ק יז צ"ג.
קסג ברייתא לפירוש רב אשי עירובין ט, א. מור ושילע סכ"ח.
קסד רש"י שם ר"ה והכי דמי. מור ושילע שם.
קסה רש"י שם ר"ה ואין בעקבנותיו.
קסו מוכה כב, ב.
קסז סעף ג.

הלכות עירובין שסג

תשואא

כה מכוי שיש בגובה קטטו הללו קטטו יותר מעשרים אמה מצומצמות קטטו אינו נותר בקורה שהקורה היא משום היכר קטטו וביורה מכ' אמה אין בה היכר מפני שאין העין שולמת שם קטטו אבל נותר הוא בלחיו קטטו.

ואם רוצה להכשירו בקורה צריך שיעשה בה קטטו ציור וכיור קטטו שעל ידי כן הכל מסתכלים בה קטטו.

אבל אם גובה הללה אינו אלא כ' מצומצמות אף על פי שהקורה היא למעלה מעשרים כשיורה קטטו:

כח מכוי הגבוה יותר מכ' ובנה בנין תחת הקורה בקרקעית המכוי למעט הללו שם די בבנין רחב טפח קטטו כרוחב הקורה קטטו וה"ה אם יתן שם עפר ברוחב טפח קטטו רק שצריך לחרר כשנדרס ברגלים שלא יתמעט שיעור הצריך למעט גובה הלל המכוי קטטו.

אבל מכוי שאינו גבוה ו' מפחים וחוקק בו להשלטו צריך לחוק ד' אמות לתוך אורך המכוי קטטו על פני כל רחבו קטטו שבוין שאין לו מחיצות עשרה ואין שם מכוי עליו כלל קטטו ובא לעשות לו מחיצות צריך לעשותן כשיעור אורך מכוי שהוא ר"א מה שאין כן בגובה למעלה מכ' ששם מכוי עליו אלא שצריך למעטו משום היכר בלבד די שיתמעט תחת הקורה בלבד שכמעט זה יהיה בה היכר כשנכנסים תחתיה למכוי קטטו:

ל אין מכוי נותר בלחיו וקורה עד שהיו פתוחים לתוכו שתי הצירות קטטו ולכל חצר שני בתים קטטו אבל פחות מכן דינו כחצר שאינה נותרת אלא כפס ד' או כב' פסין של ב' משהויין קטטו לפי שכל שדירין מועמים הם משתמשים בו יותר בתשמישי הצנע שאינן בושים כל כך לאכול בו או שאר תשמישי הצנע וכל שמשתמש בו יותר צריכין מחיצותיו להיותן יותר גמורות קטטו כמ"ש למעלה ד.

ואפילו אם הרבה בתים בלא הצירות פתוחים לתוכו קטטו וגם הרבה הצירות שבית אחד ככל חצר אין כל זה מועיל כלום עד שהיו ב' הצירות שיש בהן ב' בתים פתוחים לתוכו שלא רצו הכמים לתת דבריהם לשיעורים לחלק בין ב' הצירות בלבד שאינן מועילות אלא אם כן ב' בתים בכל אחת מהן ובין יותר מכ' הצירות שיעלו בבית אחד ככל חצר ואפילו אם הבתים עצמן פתוחים למכוי ולכן כל מבואות שלנו יש להם דין חצר קטטו כמו שכתבתי ד.

קצא מ"א ס"ק כד.	קצח חשנה ב, א. מור ושילע סכ"ו.
קצב אביי שם ה, א. מור ושילע שם.	קעט רבא שם ג, סע"א. מור ושילע שם.
קצג מור ושילע שם.	קפ כרמלעל סכ"ו וש"נ.
קצד כרמלעל סכ"ו וש"נ.	קפא גמרא ג, א. וכרמלעל סעף א.
קצה רש"י שם ד"ה רב יוסף, מ"ו ס"ק מז.	קפב כ"י ד"ה גמ"ש אבל אם גבה, מ"ו ס"ק מז.
קצו רב (דיומי) [מתנן] עירובין יב, ב. מור ושילע סכ"ו.	קפג ח"ת פ"ו ה"ה, ב"י ד"ה אבל אם היה גבה. שילע שם.
קצז ירושלמי שם פ"א ה"א (ד, ב). רש"י שם ה, א ד"ה בתים, ע"ד, רע"א ד"ה בתים. רא"ש שם פ"א ס"ו.	קפד רב ג, א. מור ושילע שם.
קצח מור ושילע שם.	קפה רבא ד"ה שם לפירוש רבינו יהונתן שם (ג, א) ס"ה ד"ה צריכה. הגהות אשרי פ"א ס"א. שילע שם.
קצט תוס' שם ע"ד, ב ד"ה מכוי. מרדכי שם רמז תפא. שילע שם.	קפו רש"י שם ד"ה משום דוכרי. הגהות אשרי שם. שילע שם.
קצט שילת רשב"א ח"ה ר"ן. ר"ה הובא בב"י ד"ה ואינו נותר. לבוש סכ"ו. מ"א ס"ק כה.	קפז רבא שם ג, סע"א. מור ושילע שם.
ר סעף ג.	קפח רב יוסף עירובין (ד), ב. מור ושילע סכ"ו.
רא רבינו יהונתן שם ד"ה ובתים וחצרות.	קפט רש"י ד"ה טפח.
רב מ"א שם.	קצ רש"י שם ד"ה ובה למעטו. מסקנת רבינו יהונתן שם ד"ה ממנו.
רג לקמן סעף לב.	

תשמב הלכות עירובין שסג

ומכיו שפתוחים לתוכו ב' הצירות שפתוחים להם ב' בתים צריך שלא יהיה ככל פתח מאלו פתח מורה ד' טפחים שאז אין עליו שם פתח כלל¹ וגם צריך שהיו דוורים אוכלים בכל בית שמקום הפת גורם ולא מקום לינה².

ואפילו היה הבית האחד לאב והשני לבן אף על פי שהבן מקבל פרס משולחן אביו ואוכל בבית שלו הרי הם נידונים כשנים וניתר המבוי בלחי או קורה³ ואע"פ שלענין עירובי הצירות הם כאחד ואינם אוסרים זה על זה⁴ מכל מקום כיון שעירובין הוא מדברי סופרים הולכין בהן כאן וכאן להקל⁵.

וכן מבוי שצדו אחד חצרו של נכרי וצדו אחד של ישראל נותר בלחי וקורה⁶ ואף על פי שדירת הנכרי לא שמה דירה להחמיר על הישראל כמו שיתבאר בס' שפ"ב מכל מקום להקל שמה דירה⁷:

לא יש אוסרים⁸ ששתי הצירות אלו שעל ידן נותר המבוי בלחי וקורה צריך שלא תהיינה פתוחות זו לזו שאז אינן יכולות לערב יחד⁹ אבל אם הן פתוחות זו לזו כיון שהן יכולות לערב יחד ולטלטל מזו לזו שלא בדרך המבוי הרי הן כחצר אחת¹⁰ והוא הדין הבתים שבחצר אם הם פתוחים זה לזה שיכולים לערב יחד ולטלטל מזה לזה שלא בדרך החצר הרי הם כבית אחת¹¹ ואין המבוי נותר על ידן בלחי וקורה¹² ויש מתירי¹³ וכן עיקר¹⁴:

לב אין המבוי נותר בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו¹⁵ אפילו משהו¹⁶ אבל אם ארכו כרחבו¹⁷ או רחבו יותר על ארכו¹⁸ אין שם מבוי עליו ודינו כחצר שאינה ניתרת אלא בפס ד'¹⁹ או בב' פסין של ב' משהו²⁰ ויכב.

וחצר שארכה יתר על רחבה²¹ אפילו משהו²² דינה כמבוי וניתרת בלחי או קורה ואע"פ שאין הצירות ובתים פתוחין לתוכה שלא הצריכו כן אלא כמבוי שהוא פתוח וקרוב לרשות הרבים²³ או לכרמלית²⁴ אבל לא בחצר שהיא רחוקה מרשות הרבים או הכרמלית שהיא פתוחה למבוי והמבוי פתוח להן.

רטו פסקי עירובין לגמרי¹ מרומננות ס' קנ"ג דא"ש שם פ"ו ס"ב מודכי רבנן תקיה. מור נדיעה הא' ברמ"א שם.
רטז דרכי תשעה שם. וכ"מ בתה"ח דרמ"א שם. וכ"פ בה"ח ד"ה ומ"ש ואפילו כל התצות. אילה אטא ס"ק ז.
רז רב נחמן עירובין ז', ב' מור וש"ע ס"ל.
רח רב כשם רב חייא שם. עולת שבת ס"ק כד.
ריט ר' זרעא שם.
רכ רשב"א בעברת הקדש שער א סוף ס"ד (ברפ"ר). מ"ח ד"ל שבת פ"ז ה"ג. עולת שבת שם.
רכא ר' זירא שם. רמב"ם שם פ"ז ה"ג. מור.
רכב רש"י שם ה', א ד"ה ארכו. רמב"ם זמור וש"ע שם.
רכג רב נחמן שם. מור וש"ע ס"ל.
רכד נגריא שם. כ"ח ד"ה ומ"ש והצר שארכו.
רכה תוס' שם סד"ה ובתום. הגהות מייבנות (דפוס קושטא) ה"ל שבת פ"ז ה"ח, בשם סמ"ק ס' רפב (בהגהות שם סתי"א. רמ"א ס"ל).
רכו הגהות סתי"ג שם. תו'. מ"ז שם.

רד גמרא ה', א. רש"י שם ד"ה ואי אמרת ד"ה ארכו. עברת הקדש שער א סוף ס"ז פ"ו ד"ה ש"ע שם.
רה רשב"א בעברת הקדש ומ"ז וכו' שם. ש"ע שם. כ"ב שם ע"ג, א לענין עירוב, וכו' לענין ב' בתים כו' כדאמרין לדעת שמואל שם ע"ג, ב.
רו שם ע"ג, א. מור וש"ע שם.
רז כולקמן ס' שם ס"ז.
רח כ"ז ד"ה ואפילו אין דרין.
רט דא"ש שם פ"ו סכ"א (למקנא שם ע"ג, א). הגהות מייבנות ה"ל עירובין פ"ב אות ז. מור וש"ע שם.
רי לבוש שם (במסמרת).
ריא כ"ז ד"ה ומ"ש רבנו ואפילו כל הצירות, ממשמעות ר"ה (עירובין כו', א), ורמב"ם ה"ל עירובין פ"ה ה"ג. אור תוע ה"ל עירובין ס' קנ"ד. הובא בהגהות אשרי פ"ו ס"ב. כ"ב ע"ג, ב. ריעה ה"ב ברמ"א ס"ל.
ריב כולקמן ס' שם ס"ה.
ריג מ"ז ס"ק ז' מ"א ס"ק כו'.
ריד דרכי משה ס"ק א'. מ"א ס"ק כו'.

הלכות עירובין שסג

תשמו

ולפיכך כל מבואות שלנו¹³⁷ שיש להן דין הצירות הואיל ואין הצירות של ב' בתים פתוחים לתוכם אע"פ שארבע יתר על רחבם אינם ניתרים בלחי או קורה הואיל והן פתוחים לרשות הרבים או לכרמלית אלא צריכים פס ד' או ב' פסין משהיו¹³⁸ אם אינם רחבים מעשר אמות.

וכל שכן בעיר המוקפת חומה שיש להעיר דין הצר¹³⁹ וצריך לתקן המבואות שבין ישראל לנכרים כדן הבא לחלוק חצר אחת לב' רשויות שלא האסור רשות זו על זו בלא עירוב¹⁴⁰ שלא די בלחי וקורה אף אם ארבה יותר על הרבה¹⁴¹ שהרי אפילו לחי וקורה שבמבוי נמור אין מועילין לענין שלא יאסרו דוורין שמצד זה של הלחי על דוורין שמצד הב' אם הלחי הוא באמצע המבוי ויש ג"כ לחי אחר בפתחו¹⁴² כמו שיתבאר¹⁴³.

ומבואות הרחבות יותר מעשר אין פסין מועילין בהם כמ"ש למעלה¹⁴⁴ גבי הצר אלא צריך לתקנם בצורת פתח¹⁴⁵.

והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן כל המבואות ע"י חבל הקשור לרחבו של מבוי מגג לגג וחבל זה אינו משום קורה שהרי אין בו רוחב טפח אלא הוא משום צורת פתח שרדיה אפילו בנמו¹⁴⁶ כמ"ש בס"י שם¹⁴⁷ ואף שא"צ צורת פתח כפחות מעשר אעפ"כ נהגו בצורת פתח כדי להתיר גם במבואות המפולשים שצריכים צורת פתח¹⁴⁸ כמ"ש בס"י שם¹⁴⁹.

ועל כן צריך לזהר להעמיד ב' קנים גבוהים ו' טפחים מכוונים ממש תחת החבל וזה מועיל בכל מקום שצורת פתח מועלת¹⁵⁰ ואע"פ שיש אייר הרבה בין קנים לחבל אין בכך כלום כל שהם מכוונים התתו¹⁵¹ כמו שנתבאר שם¹⁵².

ויש מי שאומר¹⁵³ שצריך שלא יהיה ביניהם אלא הפסק אייר בלבד אבל אם הקנים עומדים תחת הגג והחבל קשור על גבי הגג אין זו צורת פתח שכל צורת פתח דרכו להיות¹⁵⁴ המעוקף על המוזהות בלי הפסק דבר אחר בינתיים לפיכך צריך שיפתח נקב גדול בנג למעלה מקנים בענין שיהיו מכוונים תחת החבל בלי הפסק דבר אחר בינתיים: ל"ב אבל כשאין קנים תחת החבל אין כתלי המבוי נחשבים במקום קנים להיות צורת פתח שאם לא כן למה הצריכו קורה רחבה טפח הלא בקנה כל שהוא שעל גבי

רכז מונס, שלמד המבוי (הרחוב) יש הצירות, ומכל הצר בית אחר. וכן הוא בזמננו בבניה כפרים.

רכח הגותות סמ"ק וזמ"מ שם. וראה גם רמ"א סכ"ז. מ"א ס"ק כז.

רכט מ"ד שם מתרומת הדשן ס"י ע"ד. וראה גם רמ"א סכ"ז. לקמן ס"י שצב ס"ה.

רל ברקען ס"י שעב ס"י וע"ג.

רלא שולח מהר"ם ס"י ר"ב. תרומת הדשן שם. מ"א שם.

רלב עיי' הגהות מייחנותי' חל' עירובין פ"ה אות ד, שהביא תרומת הדשן שם, וברא"ש פ"ה ס"י מ, בשם מהר"ם מרומנובורג. מור ושו"ע ס"א.

רלג סעף ל"ח. ס"י שצב ס"ה. משא"כ בפתח שבין הצר למבוי משלא עירבו יחד, לפעמים בני אף כלחי (כשאין רגלים בו והוא פרוץ כבולואג, כמבואר בס"י שם ס"א). או בתליים בו ויש לו ררך אחר, כמבואר בס"י שם ס"ג) ולפעמים לא בני אף בפסין, וצריך אצטבא (כשרגלין

בו, כמבואר בס"י שמו ס"ט).

רלד סעף ד'.

רלה שולח מהר"ם שם. הובא בס"י שם.

רלו רדכי משה ס"ק ג'. רמ"א שם.

רלז סעף כא.

רלח רדכי משה שם. מ"ז ס"ק יח.

רלט סעף ג'. ומבואר שם (ובנ"א כאן ס"ק כז) ודיעו (בעירי שאינה מוקפת חומה) הואיל ולעולם קרובים להדיד או כרמלית.

רמ רדכי משה ורמ"א שם.

רמא רדכי משה שם. ס"ז ס"ק יט.

רמב סימן שסב ס"ב.

רמג ט"ז שם.

רמד צ"ע חגיפת דף י"א, ב' (ולעיל ס"י שסב סכ"ב), שנועיל אף שהביעה נפסקת בין הקנים למשקוף. וכן הקשה בתוספת שבת ס"ק סד.

הלכות עירובין שם

תשרי

כתלי המבוי יש צורת פתחו^ט וכו"מ אם יש עמוד כולט ככותל^ט או שיוצאים ממנו חפופים פחות פחות מנ' מפחים עד פחות מנ' מפחים סמוך לארץ^ט יש לסמוך עליהם (מערב שבת^ט) לשם קנים של צורת פתח ובלבד שיהיו מגולים למעלה תחת החבל לדברי המצריכין כן:

לך מכוי שתוכו רחב הרבה ומתקצר והולך^ט עד שאין בפתחו ג' מפחים א"צ תיקון כלל מפני שהוא כסתום מתורת לבוד^ט ויש אומרים^ט שכל שאין בפתחו ד' מפחים שהוא שיעור מקום א"צ שום תיקון כלל ולענין הלכה כדברי סופרים הלך אחר המיקל^ט:
לך מכוי^ט בפתח לרשות הרבים או לכרמלית ומתוקן שם בלחי או קורה^ט ובראשו דהיינו ברוח שכנגד הפתח יש שם מחיצה מהחצרות הפתוחות לתוכו ובצדו האחד יש מחיצה מאשפה הגבוה ל' מפחים^ט ובצדו הב' יש מחיצה מהים שעמקו ל' מפחים^ט סמוך לשפתו מתלקט מתוך ד' אמות^ט הרי זה מותר^ט ובלבד שתהא אשפה של רבים שאינה עשויה להתפנות^ט אבל באשפה של יחיד חוששין שמא יפנה אשפתו ויטלטלו במכוי כמתחלה^ט.

ויש אומרים^ט שהים אינו עולה משום מחיצה למכוי גזרה שמא יעלה הים שרמון שכן דרך הים שמתקצר ונעשה קרקע ומעלה שם חול ואבנים במלח מחיצתו שנתמעת שפועו שם ואינו מתלקט ל' מפחים מתוך ד' אמות ויטלטלו במכוי כמתחלה^ט וכן עוקר^ט.

אבל במשך נהרות אין חוששין שיעלו שירמון^ט אלא אם כן אותן נהרות שדרכן להתייבש בקיץ^ט ולהעלות שם חול ואבנים^ט.

ואם נקשר הנהר ונגלד בימות החורף במלח מחיצתו ואסור לטלטל במכוי^ט כל ימי קרישתו^ט.

- רמז** דרכי חמשה ס"ק יג. מ"א ס"ק כח.
- רמז** מ"א שם. וברעלעל מ"ו לגבי לחי.
- רמז** ט"ז ס"ק יג.
- רמז** מ"ז שם. וברעלעל ט"ג לגבי לחי. תורף עיון.
- רמז** כ"י ד"ה כתב הרמב"ם בפ"ו, ממשמעות הרשב"א בעבודת הקדש שער א ס"ד. מ"א ס"ק כג. וראה רבי נחמיה בסופו בהערות לפ"ו זה ס"ד (סג, א).
- רנ** ותב"ש הל' שבת פ"ו הל"ט. כלישנא בתרא בגמרא יב, א. ודעה א' בש"ע סכ"ח.
- רנט** ר"א"ש שם פ"א סמ"ו. כישם פסקי עירובין לגמריים מרשבות סכ"ב. כדב' יחזיקל עירובין יב, א ללשנא קמא. ודעה ב' בש"ע שם. וברעלעל ס"ד.
- רנב** ר"א"ש שם. דרכי חמשה ס"ק ז. וראה אליה זוטא ס"ק ז.
- רנג** עירובין ה, א.
- רנז** רש"י שם ר"ה צדו אחד.
- רנה** רש"י שם ר"ה אשפה. וראה גם לעיל סי' שער ס"ב.
- רנו** רש"י שם. וראה גם לעיל סי' שנו ס"ד. וראה לקמן מ"ח לעיל סי' שמה ק"א ס"ק ב שהם עולה רק למחיצה רביעית.
- רנז** מ"א ס"ק ל.
- רנח** תירוש שם לגרסת רבינו הגנאל שם והר"ף והמ"ם הל' שבת פ"ו הל"ה. ש"ע סכ"ב.
- רנט** נחזא שם. רשב"ם ש"ע שם. וראה גם לעיל סי' שער ס"ב.
- רס** ראה רש"י שם ר"ה אמר שטא. וראה גם לקמן סי' ס"ב.

- שמה סוף ס"ה.
- רסא** לגרסת רש"י שם ר"ה פסק ליה. ר"א"ש שם פ"א ס"ט. רשב"א שם ר"ה הל' ככל המפרים, ומעבודת הקדש שער ב ס"א ואחרונים.
- רסב** רש"י שם ר"ה יעלה ר"ה אמר שטא. מ"א ס"ק א.
- רסג** דרכי חמשה ס"ק ד. בי"ח ר"ה מבוא סתום. מ"ו ס"ק כ. מ"א. אליה זוטא ס"ק יא.
- רסד** ראה תוס' שם כה, ב ר"ה אין עשין.
- רסה** מ"א ס"ק לא.
- רסו** מ"ו שם.
- רסז** מ"א שם.
- רסח** כיון חזקאורייתא אף פירי בחטלי (תוס' שבת ק, א ד"ה פירות. וברעלעל סי' שמה סמ"ו), גורנין חשוד ר"ה דאורייתא (בבבוי, שטחיה רביעית היא מרובגן, גורנין משום ר"ה, כרעלעל מ"א ושי"ג). עיי' ט"ז שם. שגם בבבוי גורנין כהו משום ר"ה דאורייתא. משא"כ חצרות עממי שיעור עיי' בזה שכתבתי שם סעף יג, שכרבי מפרים הלבים כוח להקל, דלא חזקאפ כ"כ אסור ר"ה כמו מבוי שאינו מתוקן, שהרי מותר לטלטל ביתר מד' אמות כמ"ש בטי' שפ"ח וזא גורנין אסור ר"ה. אע"פ שטיקד העירוב הוא משום כחא דר"ה כרעלעל פי' שמו ס"א. ועמ"ש בטי' שמה בק"א ס"ק ב, דאפ"י אי היא מחיצה דאורייתא אמתניא במבוי מרובגן לחז"א ס"ק ז, ולקמן סעף יג, נבי תל שרביס בקומע ב, כ"ש חז"פוד כשצורת או נדר הנקשר ממבילים המחיצה מטארייתא, ורק מרובגן אינן ממבילים דוקי. וראה הלכה למשה (קלוג) ס"ט.

הלכות עירובין שסג תשמה

ויש מי שאוסר^ט כל השנה משום שמא יבואו ללמלל גם בחורף כמו שאסרו ביום כל השנה מחשש שמא ילמללו כשיעלה הים שירטון וכן בנהרות שדרבן בכך בקיץ^י וזבוב לחוש לדרביו.

וכל זה בשאין מדרון בנהר אלא במקום המים בלבד אבל אם יש על שפתו ביבשה מדרון המתלקט עשרה מתוך ד' אמות הרי זה נחשב למחיצה בכל ענין^{יא}.

וכל זה בשנחר או המדרון שעל שפתו הוא סמוך ממש למבוי אבל אם רחוק ממנו ביותר מעשר אמות אינו מועיל כלום^{יב} (אלא אם כן יתקן שם בצורת הפתח^{יג}) שהרי אותו מקום הוא כפרצה למבוי זה ואפילו אינו רחוק ממנו אלא ד' מפרחים אם רבים בוקעים שם אסור כמו שיתבאר בסיומן שם^{יד} בפרצת מבוי מצדו.

(וכל זה בשאין הנחר מקיף כל העיר אבל אם הוא מקיף כל העיר מסביב אינו מועיל לה כלום אלא אם כן ישבה ולבסוף הוקפה ממנו כמו שיתבאר^{יח}):

ל' מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר אפילו אין צד הארוך עורף על הקצר ד' אמות כשעורו מבוי אינו מניח את הקורה על צד הארוך אלא כנגד הקצר אבל לא יניחה כאלכסון ולהשתמש בצד הארוך עד הקורה לפי שהקורה היא משום היכר ובאלכסון אין כאן היכרות^{יט} לפי שהרואה בני המבוי נמשכים ומשתמשים ברשות הרבים או בכרמלית חוץ מבנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים או בכרמלית לפי שאין אותו העורף דומה שיהא מן המבוי^{יז}.

אבל אם ירצה יעשה שם צורת הפתח כאלכסון ויהא מותר להשתמש גם כן באלכסון באורך כנגד הארוך ובקצר כנגד הקצר^{יח}.

אבל אם יעמיד לחי אחד אצל הארוך ולחי אחד אצל הקצר אינן מועילים להשתמש באלכסון^{יט} שאף שהלחי אינו משום היכר בלבד אלא משום מחיצה מכל מקום לחי שבצד הארוך אינו מועיל להתיר להשתמש אצלו הואיל ואין שם מחיצה כנגדו^{יז}:

ל' לא אמרו שהקורה המונחת כאלכסון אין בה היכר אלא כשהיא בקצה המבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר ומשמע שנתבאר אבל תוך המבוי יכול להניח הקורה כאלכסון ולהשתמש באורך כנגד הארוך ובקצר כנגד הקצר^{יח}:

ל' העמיד לחי באמצע מבוי אם מן הלחי ולחוץ כלפי פתח המבוי יש שם חצירות פתוחות למבוי^{יט} ועשו גם לחי לפתח המבוי^{יז} אין לחי הפנימי מועיל לחלק המבוי

צדדים.	ט וי' שם בסוף תשובתו.
רעו רבא עירובין ח, ב. מור ושילע ס"ל.	ער אוציל: בחורף.
רעז רשי"י שם ד"ה ובאלכסון מ"ז ס"ק כא.	רעא מ"ז שם בסוף דבריו. וראה גם תוס' שם ד"ה אין עושין לעיל מ"י שנו ס"ד.
רעח רמב"ד הובא ברא"ש שם פ"א ס"י. עבודת הקדש שעד א ס"ז. מ"ז הל' שבת פ"ו הל"ב. מור ושילע שם.	ערב ת"א ס"ק לא. וז"ל לקמן מ"י שמה סוף ס"ה. וראה שו"ת צ"צ האו"ח סוכ"י לעו.
רעט ב"י ד"ה ומ"ש אבל אם ירצה. ט"ז שם. מ"א ס"ק לב.	רעג כאשר נקד אחד דוד אצל סיום המבוי ונקד השני על שפת הנהר. וראה שו"ת רבינו מ"ג שאין צורך שידו הקנה של צורת הפתח סמוך למחיצה. וראה שו"ת שארית הדעה או"ח מ"ג, וראפטר מנאי מעמא העמיר זה רבינו כגון בתוך הצאי עינול.
רפ מ"ז שם.	ערד מנאי א.
רפא פסקי עירובין למהר"ם מירושבורג ספ"ה רא"ש שם. מור ושילע שם.	ערה לקמן רש"י ס"ה. וראה שם אם הוא מקיף משני
רפב תוס' עירובין דף נט, ב ד"ה מבוי. מור ושילע ס"א.	
רפג רא"ש שם פ"ה ס"ג. מהירושלמי שם פ"ה ה"ה (לנבי קורה). מור ושילע שם.	

הלכות עירובין שסג

שלא יצטרכו חצירות החיצונות והפנימיות לערב יחד כמו בשאר מבואות שאין להם אלא לחי אחד לפתחם שצריכים כל בני המבוי לערב יחד כמו שיתבאר¹⁹⁷ ולא אמרו שלחי נידון משום מחיצה¹⁹⁸ אלא לענין להשלים החסרון מנין המחיצות הצריכות לרשות היחיד גמורה אבל מכל מקום אינה מחיצה גמורה שיוכל לחלק רשות אחת לשתיים שלהו צריך מחיצה גמורה¹⁹⁹.

אבל אם לא עשו החיצונים לחי לפתח המבוי²⁰⁰ כיון שהם אינם יכולים למלטלמל מחצרותיהם למבוי אפילו אם יערבו הררי כמו שאין להם חלק כלל במבוי בשבת ואינם אוסרים על הפנימי אף על פי שלא יערבו עמהם ומותרים הפנימים להשתמש מן הלחי ולפנים אם יערבו ביניהם²⁰¹ והוא שהיא באותו החצי המבוי הפנימי תורת מבוי שלא יהא ארכו פחות מד' אמות ויהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו²⁰² ע"ד שנתבאר²⁰³ וכן הדין אם הניחו קורה על אמצע המבוי²⁰⁴.

אבל אם העמידו באמצע המבוי שני פסין של ב' משהויין אחד מצד זה ואחד מצד זה או פס רחב ד' טפחים מצד אחד אם אין המבוי רחב יותר מעשר או שעשו צורת פתח אף על פי שרחב יותר מעשר²⁰⁵ הרי זו מחיצה גמורה²⁰⁶ ומועלת לחלק המבוי שלא יצטרכו החיצונים והפנימים לערב יחד אע"פ שגם החיצונים עשו תוקן לפתח המבוי ומותרים למלטל ב' אם יערבו ביניהם.

ואפילו החצר שיש בה דירויין הרבה יכולים לחלקה בענין זה שלא יצטרכו כולם לערב יחד אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן²⁰⁷.

וכן עיר המוקפת הומה שרוצים לחלקה או להכשיר חציה ולהניח חציה יתבאר בס"י שצ"ב²⁰⁸.

למ' מבוי שהוא רחב כ' אמה ורוצה להכשירו בלחי או קורה כיצד יעשה עושה פס רחב ד' אמות וגובה י' טפחים²⁰⁹ ומעמידו באמצע הפתח²¹⁰ רחבו לארכו של מבוי ונחשב כל צד מצדיו הפס כמבוי בפני עצמו כיון שארכו ד' אמות כשעורו מבוי²¹¹ ויתן הקורה על ראש הפס או תוך ג' טפחים שהרי פס זה הוא כותל המבואות והקורה שהיא מופלגת ג' טפחים מכותלי המבוי פסולה²¹².

וצריך שיהיה בכל מבוי משני (מבואות) אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצירות פתוחים לתוכו וכל תנאי מבוי²¹³ שנתבאר למעלה.

רצג מ"ז ס"ק כג. וברלקמן ס' שסד ס"א לגבי צורת הפתח. וראה גם תוס' שם ה', ב ד"ה אינו דין.
רצד רא"ש ונרדכי והגהות מייטוניות שם. מ"א ס"ק דל. וברלקמן ס' שעב ס"י. וראה גם לעיל ס"ב.
רצה סעפים דז. וראה גם לעיל ס"ב.
רצו שמואל משמיה דרבי עירובין דף י' רע"ב. מור וש"ע ס"ג.
רצז רש"י שם ד"ה ובמנעדו. מ"ז ס"ק כה.
רצח רש"י שם. מור וש"ע שם.
רצט רא"ש שם ס"א ס"ב. כ"ב בשם הראב"ד. עבודת הקדש שער ב ס"ב. מ"ב הל' שבת מ"ז הכ"א. מור וש"ע שם. וברלקמן סעף כג.
ש רשב"א בעבודת הקדש וז"ח שם. ש"ע שם.

רפד לקמן ס' שפו ס"א.
רפה סרלקין סעף א.
רפז ט"ז ס"ק כג. וראה גם לעיל ס"ב.
רפז ברייתא עירובין ד', ב וירושלמי שם לפירות הרא"ש שם. מור וש"ע שם.
רפח רא"ש שם. מ"ז ס"ק כב. מ"א ס"ק כג. וראה הער"ב תשנ"ע 114.
רפט רשב"א בעבודת הקדש שער א ס"י. ז"ח הל' שבת מ"ז הל' ש"ע ס"ב.
רצ לעיל סעפים ל"ב.
רצא ירושלמי שם. עבודת הקדש וז"ח שם. ש"ע שם.
רצב רא"ש שם. ונרדכי שם רמז תקד. והגהות מייטוניות הל' עירובין מ"ה אות ד. כ"ב מר"ם מרימבורג. מור וש"ע ס"א. וראה גם לעיל ס"ב.

הלכות עירובין שסג

תשמו

וזמן הפס ער הכותל אמצעי של המבוי צריך לעשות שם צורת הפתח^{טז} אפילו אין שם יותר מעשרה לפי ששם מפולשים ב' מבואות אלו כל אחד לחבירו ופילוש זה דינו כפילוש לרשות הרבים כמו שיתבאר בסימן שס"ד^{טז} במבוי עקום^{טז} ויש אומרים^{טז} שאין צריך לעשות שם צורת הפתח אלא אם כן יש שם יותר מעשרה ויש להחמיר כסברא הראשונה^{טז}:

כז אבל אם ירצה להעמיד רוחב הפס לרוחב המבוי אף על פי שנשאר רוחב המבוי פחות מעשרה הרבה מצד זה ופחות מעשרה הרבה מצד זה אינו מועיל כלום לפי שהאייר של רוחב המבוי שמצד זה ומצד זה מכמלים את הפס שבאמצעם^{טז} ואלא כיצד יעשה ירחיק שני אמות מכותל זה ויעמיד שם פס רחב שלשה אמות וגבוה עשרה מפתחים^{טז} וכן יעשה אצל כותל השני^{טז} וישאר פתח רחב י' אמות בין פסים הללו שאז אין האייר שבין הפסים עם האייר שבין פסים לכתלים כאים ומכמלים הפסים שביניהם הואיל וכל פס מרובה על האייר שבינו לכותל שאצלו^{טז} או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה^{טז} וכן יעשה בצד השני או ירחיק ב' אמות וב' מפתחים ויעשה פס ב' אמות וד' מפתחים וכן בצד השני וכן כל כיוצא בזה ובלבד שהפס יהא יתר על האייר שבינו לכותל שאצלו^{טז} ממעם שנתבאר.

ולבד מפתחים אלו צריך לעשות גם כן לחי למבוי שהפסים אינם נחשבים ללחי הואיל והם חרוקים מהכתלים ג' מפתחים^{טז}.

וצריך לזהר שלא יניחו בני המבוי את פתח הגדול שבין הפסים שהלחי מתוקן בו וילכו להם דרך פתח קטן שבין פס לכותל^{טז} שא"כ נתבטל תורת הפתח מן הגדול ובטלה הלחי המתוקן בו ונמצא מבוי זה כלא תיקון^{טז} אלא א"כ יעשה צורת הפתח להקטן^{טז} אבל מן הסתם אין הנושאים שמה יניחו הגדול וילכו בקטן שחוקק אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בקטן^{טז}:

כח פסים אלו אינם צריכין להיות פסים שלמים אלא שיהא כל אחד עשוי מקנים קנה קנה פחות מג' מפתחים שכסתום ושלם הוא מתורת לבד^{טז}:

כט מבוי ששורה מתוכו ונעשה מדרון בפתיחתו לרשות הרבים דהיינו שקרקע המבוי גבוה מרשות הרבים והוצרך לשפיע אצל פתחו לצד רשות הרבים או ששורה לרשות הרבים ונעשה מדרון לתוכו דהיינו שקרקע רשות הרבים גבוה מקרקע המבוי ותחלת בניסת המבוי מן הפתח ולפנים ג"כ גבוה כרשות הרבים ואח"כ משפיע ויורד לצד רופן

שא תוס' שם ר"ה ענינה רא"ש שם.
שב סוף ה'.

שג ב"י ר"ה נמש ואם יש מן הפס. ש"ע שם.

דש רא"ש שם. רבנו ירושלמי נתיב יב ח"ו (צג, ב). טור ורמ"א פ"ג. ודפי מה שכתב הדרכי משה ס"ק מז המעם שצריך לדעתם עשר אמות כיון דשני הפתחים ליהוי

אחד, הוא הדין בעקום כותל. עיי' תוס' שם, ולא קיי"ד הכי, עיי' סי' שס"ד ס"ה רבנשו' כמין ח צריך צורת הפתח בשני עקמוניותיו (אף בפתח מעשרה).

שה דמ' מלבושי יום טוב ס"ק ה. בי"ח ר"ה מבוי שרחב. מ"א ס"ק לו. אקית וזמא י' וימה שכתב תוס' ס"ק כו צע"ג. עיי' גמרא [נ'] ע"א אקמא פירצת כו' ודו"ק.

וראה שולחן יצ"ח הח"ח סי' מא אות ב.
שו' גמרא שם. וראה גם לעיל ס"א"א.

שז רב יהודה שם. מור וש"ע ס"ל"ה.

שח רש"י שם ר"ה מרחוק. מור וש"ע שם.

שט גמרא שם. מ"ז ס"ק כו.

שי גמרא שם. מור וש"ע שם.

שיא רש"י"א בענברת הקדש שער ב ס"ב. מ"ח הל' שבת פ"ה דב"א. ש"ע שם.

שיב תוס' שם ר"ה ענינה. מ"א ס"ק לא.

שיג גמרא שם. הנחות אשרי שם פ"א ס"ב. ש"ע שם. שיד רש"י שם ר"ה ורמ"א שביק. וראה גם תוס' שם.

שטו הנחות אשרי שם. ש"ע שם.

שטז רב אדא בר מנחם שם. מ"א ס"ק לח.

שזו הנחות מיימוניות שם פ"ו דב"א אות ב בשם מדר"ם מרומבונר. כפמ"י עירובין פ"ט. וזו"כ רש עירובין רמז תתק. ש"ע ס"ל"ה. ובדלעל סי' שפ"א מ"א.

תשמח

הלכות עירובין שסג

האמצעי ונעשה מדרון הרי מכוי זה א"צ שום תיקון כפתחו לפי שתל זה שכפתחו נחשב לו למחיצה ש"ח והוא שהיה בשפתו גבה י' טפחים מתלקט מתוך ר' אמות ש"ח כמ"ש בסמ"ח שם"ה ש"כ.

ומכל מקום אם רבים בוקעים עליו אסור ש"כ (ואף על פי שמן התורה אין בקיעת רבים מבטלת ממנו שם המחיצה ש"כ ואלו היה [ברחבו] ר' על ר' גבוהים [י'] טפחים מן הארץ מכל צדדיהם היתה שם רשות היחיד גמורה ש"כ מן התורה והזורק לשם מרשות הרבים חייב מכל מקום מדברי סופרים אסור למלטל כשרבים בוקעים שם ש"כ ולכן אין נידון ג"כ משום מחיצה למבוי מדברי סופרים ש"כ.

ומכל מקום לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רשות הרבים אבל כשאין רבים בוקעים כל כך בתל זה מותר ש"כ ולא גזרו בו משום תל שרבים בוקעים בו כמו שגזרו בכל כרמלית שאין רבים בוקעים בה משום רשות הרבים וגמורה שרבים בוקעים בה לפי שכל כרמלית היא שלא נגמרו מנין מחיצותיה ודומה במקצת לרשות הרבים אבל כאן אין שום דמיון כלל לרשות הרבים אלא כשרבים בוקעים עליו בלבד ש"כ.

ולדאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רשות הרבים אלא אם כן הם ששים רבוא כמו שכתבאר בס"י שם"ה ש"כ אף כאן אין בקיעת הרבים מבטלת ממנו שם מחיצה (מדברי סופרים) אלא אם כן בוקעים בו ששים רבוא בכל יום ש"כ):

בג (וכל זה כשהתל הוא מחיצה רביעית למבוי ש"כ אבל) אם כל העיר מוקפת תל והיקף זה היה קודם בנין העיר אין תל זה עולה למחיצה למבואות העיר לפי שהוקף התל לא הוקף לדירה ש"כ כיון שהיה קודם בנין הבתים ואם כן כל העיר היא יושבת בתוך היקף שאינה לדירה שאסור למלטל בו כשהוא יותר מבית סאתים ש"כ.

וכתלי החצרות שנעשו אחר בנין הבתים אינם מועילים אלא לעשות מה שכתובם מוקף לדירה ודיניו החצרות עצמן אבל המבואות שבהן אינם נקראים מוקפים לדירה על ידי כתלי החצרות שהם כתלי המבוי.

(שאינו דומה לתל יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואחר כך בנה או פתח לו בית דירה והא"כ עשה על גבה מחיצה ויותר מעשר אמות לדירה שעל ידי מחיצה זו נעשה

שיח ברייתא שבת דף ק. א. השי"י שם ר"ח ונעשה ור"ח אותו מור וש"ע ס"ל.
שיט הוספתא שבת פ"א ה"ד. עבודת הקדש שער א ס"ב. מור וש"ע שם.
שכ ס"ב, לענין תל המתלקט.
שכא ח"א ס"ק מ. לפי מה שבאר ברבנו בארובה לעיל בקונטרס אחרון סי' ששה ס"ק ב.
שכב שו"ת ונחמד עירובין כב, א"ב, לרבנן הקי"ל כותיהו כמ"ש הרמב"ם הל' שבת פ"ז הל"ג (ק"א שם).
שכג כרמלית סי' ששה ס"ב וס"ג.
שכד כן חשמתו בגמרא ע"דפי חפסי ביראות. עיי' שם בדף כ' ס"ב, שלא תהיו אלא לעילי תלים.
שכה כן חשמתו כפרוש רש"י שם ר"ה (ומתנתג ותנסי' שם ר"ה מני, ראה קונטרס אחרון שם.
שכו כמשימתו דמור וש"ע (סי' ששה ס"ב) ושאר מוסקם (ק"א שם).

שכז עיי' במה שכתבתי בס"י שמה שכתבתי אחרון ס"ק ב. דראה גם לעיל סי' שנה ק"א ס"ג.
שכח סוף י"א ושי".
שכט ח"א ס"ק מ.
של משא"כ אם הוא ב' מחיצות יתבאר לקמן סמ"ד (ובמקו"ף זה מנכר רון עיר שהתל הוא בארבע מחיצותיו). וראה ש"ת קול מבשר ח"א סי' כ סוף אות ב.
שלא כדלעיל סי' שנה ח"א ומ"ז ושי".
שלב ש"ת מדרי"ק שריש מנ. ח"א ס"ק למ. וכ"ה בתוס' עירובין מו, ב ד"ה דמלא (ראה גם תוס' כב, ב ד"ה דיאמא דמילי' תדא ארין ישראל בקרפף שלא הוקף לדירה). ודא"ש פ"דן ס"י. וטור וש"ע סי' תא. לקמן סי' א. עיי' ח"א סי' שכה ס"ק ז. שכלל אלו ראוני שנה עיר שלימה נחשבת לא הוקף לדירה, אף שבראוי יש בהם כתלי חצרות, ויתבאר לעיל סי' שנה מ"ז שם. בנה על התל מחיצה באורך יותר מעשר אמות נעשה ע"ז כל התל מוקף לדירה. ומבאר הדמס דרלקמן. וראה קול מבשר שם.

כולו מוקף לדירה כמ"ש בס"י שנה"ח¹⁷⁷ לפי שמחיצה זו עשאה כדי שיהבטל ממנו היקף הראשון שלא היה לדירה וע"י כן יעשה מוקף לדירה כמ"ש שם¹⁷⁸ אבל כתלי החצרות לא נעשו בשביל שיהיו המבואות מוקפים לדירה ויתבטל מהם היקף הראשון של התל שלא היה לדירה.

ולכן צריך לבטלו על ידי צורת פתח שהיא מועלת לעשות על ידה מוקף לדירה כמו על ידי מחיצה גמורה כמ"ש שם¹⁷⁹ וכמו שיתבאר בס"י ת"א¹⁸⁰.

או אפילו על ידי פס ד' או ב' פסק של ב' משהויין שאף שהם אינם מועילים לעשות על ידם מוקף לדירה מכל מקום הם מועילים לחלוק רשויות כמו מחיצה גמורה כמו שנתבאר למעלה ואם כן נחלקים המבואות מהיקף התל על ידי פסים אלו כמו שהם נחלקים ממנו אלו היו מוקפים מכל צדדיהם בכתלי החצרות¹⁸¹ וע"פ שגם כתלי החצרות אינן מועילות לעשות המבואות מוקפים לדירה ממעם שנתבאר):

בגד (וכן הדין בנהר שמקף כל העיר קודם שנבנית¹⁸²).

ואפילו תל ונהר שאינן מקיפים כל העיר אינן עולין אלא למחיצה רביעית למכוי שאינו מפולש¹⁸³ אבל מכוי המפולש משני ראשיו לנהר או לתל שאינו עשוי כדי אדם אינן מועילות להחירו בלא תוקן בשום אחר מראשיו לפי שאם היו ששים רבוא בוקעים במכוי זה היה רשות הרבים גמורה וכיון שאין לו אלא ב' מחיצות מב' צדדיו שמחיצות הנהר מבטלות אותן בקיעת הרבים שבמכוי שהואיל ואינן עשויות כדי אדם אינן חשובות מחיצה כל כך שלא תבטל אותן בקיעת הרבים שבמכוי.

שאף שבמקומן הן מחיצה גמורה ואין עליהם דין רשות הרבים אף אם רבים בוקעים עליהם כמו שנתבאר למעלה מכל מקום אינן חשובות כל כך לבטל המכוי שרבים בוקעים בו מדין רשות הרבים¹⁸⁴ ואם כן אף אם אין רבים בוקעים במכוי אסור מדבריו סופרים גזרה משום רבים בוקעים בו כמו שאסרו כל כרמלית שאין רבים בוקעים בה גזרה משום רשות הרבים שרבים בוקעים בה.

אבל מחיצה רביעית של מכוי הקילו בה חכמים להיות דיה בנהר ותל כיון שבמקומן הן מחיצות גמורות ואינם גרועים מלחי כל שהוא שמועיל ברוח רביעית של מכוי משום מחיצה שהרי הלחי אינו מועיל לחלוק רשויות כמו שנתבאר למעלה¹⁸⁵ והתל מועיל וכיון שהוא מועיל לחלוק רשות המכוי מרשות הרבים שלפניו דיו בכך שהרי הקורה אינה

¹⁷⁷ ש"ק סוף טו.

¹⁷⁸ ש"ק סוף יד.

¹⁷⁹ ש"ק ח - לענין פרץ יותר מעשר יעשה צורת הפתח. וראה תוס' עירובין כב, ב ד"ה ולענין - אף לענין הרחוק מהמחיצה הראשונה יעשה צורת הפתח, וברמב"ם ס' שנה ס"ח.

¹⁸⁰ ש"ק סוף ב.

¹⁸¹ ש"ק עיין ב"י סוף ס' ש"ח בשם הריטב"א, כג, ב ד"ה ולא לבלם, בשם הראב"ד, גבי חובה שעשה כל אחר ביתו מביב נשאת רובה ביטנים, ואפילו הכי מתני פתח כו'. וראה לעיל ס' שנה ס"ג, ולקמן ס' תא ס"ב, מתי מועילות כתלי הבתים והחיצות לעשות מוקף לדירה.

¹⁸² ש"ק פרי מגדים א"א ס"ק ל, וראה תוס' עירובין כב, ב

¹⁸³ ד"ה רילמא לענין בבל, דמה"ש תהא בכל כקרפא שלא הוקף לדירה.

¹⁸⁴ ש"ק שאלת יעב"ץ ס' ג, וברמב"ם ס"ב - לענין תל, וראה גם לעיל ס"ה לענין ים (ולעיל ס' שנו ס"ד) וגדר (ולקמן ס' ששה ס"ה), ס' שנו ס"ב - לענין אמת המים, וראה לעיל ס' שנה ק"א ס' ב, שמחיצה זו אינה מועלת לחזיר הטמול בנהר וכיס ובאמת המים (דק בתל).

¹⁸⁵ ש"ק שאלת יעב"ץ שם, ועיי' תוס' עירובין דף כב, ב ד"ה רילמא (הובא כמ"א ס' ל), ובמה שכתבתי בס' שמה קונטרס אחרת ס"ק ב (לחלוק על פירוש הג"א כרבי התוס'). וראה שו"ת בית שלמה ס' נא, פתחא וזמא עירובין כלא ג, שם ס' שש ס' נב.

¹⁸⁶ ש"ק סוף לה.

הלכות עירובין שסג-שסד

מועלת למבוי אלא מפני שעל ידה ניכר ונראה שהמבוי חלוק מרשות הרבים שלפניו שוב וכל שכן התל שבאמת הוא חולק ביניהם:

שסד דין מבוי המפולש ועשוי בגדל וכו' מ' סעיפים:

א מבוי המפולש^א בשני ראשו לרשות הרבים^ב והוא עצמו אינו רשות הרבים^ג כגון שאין רבים בקוונים בו^ד או שאין ברחבו מ"ז אמה^ה וע"ד שנתבאר בסיומן שמו"ה וכן המפולש בראשו א' לרשות הרבים ובראשו השני לכרמלית^ו או אפילו שני ראשו פתוחים לכרמלית^ז אינו נותר בלחי וקורה מכאן ולחי וקורה מכאן אלא צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן אם אינו רחב מעשר אמות^ח לפי שצורת פתח היא כמחיצה גמורה^ט ונמצא שאינו פתוח אלא מצד אחד ואינו נקרא מפולש.

אבל אם ראשו אחד פתוח לרשות הרבים וראשו השני לחצר שאינה מעורבת א"צ אלא לחי או קורה בשני ראשו^י שהרי ראשו הפתוח לחצר אינו מחוסר מחיצה שם שמחיצות החצר מתירות אותו וא"צ תיקון שם אלא מפני שפרוץ שם במלואו למקום האסור מחמת חסרון עירוב ולא מחמת חסרון מחיצות לפיכך די שם כתיקון כל שהוא^{יא}.

ויש אומרים^{יב} שבראש הפתוח לחצר צריך שיהא שם לחי ולא קורה כדי שיהא נראה שם כסתום שהלחי נידון משום מחיצה מה שאין כן בקורה (ולענין הלכה ברבוי סופרים הלך אחר המיקל).

וכל זה כשהחצר אינה רגילה במבוי זה כגון שיש לה פתח למבוי אחר אבל אם היא רגילה בו אפילו צורת פתח ודלתות אינן מועילות להחיר שם אם לא נשתתפה במבוי זה עם שאר החצירות הפתוחות לו^{יג}.

ואם נשתתפה בו אין צריך לערב כלל כמו שיתבאר בסיומן שפ"ז^{יד}:

ב וכל זה במבוי אבל חצר שאין ארכה יתר על רחבה שאינה ניתרת אלא בפס ד' או בב' פסין של משהו^{טו} וכן מבוי שחסר אחד מתנאי מבוי^{טז} בענין שאינו נותר בלחי וקורה אלא כתיקון החצר^{טז} אין פילוש אוסר בהם אלא אפילו הם מפולשים לרשות הרבים בשני ראשיהם והרבים נכנסין מכאן ויוצאים מכאן^{טז} די להם^{טז} כתיקון החצר מכאן ומכאן:

שמב כרעיל מעוף א.

סימן שסד

א. ר"ב פ"א. וראה לעיל סי' שסג ס"ב וס"ה, שבאנוני המבוי לא מני בלחי, וש"נ.
יב מ"ז שם.
יג ב"ח ד"ה ומ"ש אבל אם צד, מלשון הנהת ממ"ק שם. ומ"א ס"ק א.
יד דש"י, תוס' ז, ע"ב ס"ה ראי רב. אלא צריך אצטבא, כדלקמן סי' שפ"ג. ואם רוצה להלך מבוי או חצר לשנים ראה לעיל סי' שפ"ג ס"ב וס"ה.
טו סעיף ב.
טז ט"ז פ"י שפ"ג ס"ק ג.
יז היינו כשאין ארכו יתר על רחבו; משא"כ כשאין תרים וחצרות פתוחים לה יתבאר בסעיף הבא.
יח ומ"א ס"א.
יט משנה פ"ג דסנהדרין מ"ג. גמרא עירובין ז, א. מור ושילע סי' שפ"ג. מ"ז שם ס"ק ב"ג. מ"א שם ס"ק ד. וראה גם לקמן סי' שפ"ג. וראה ד"י צ"צ פ"ד, רע"א – כשהצורה יתיר מנעשר או מן אמות.
כ אף ללמלל בתוכו. עירובין ה, רע"ב.

א רב יהודה עירובין ג, ב. מור ושילע פ"א.
ב מ"ט ממשנת הרמב"ם הל' שבת פ"ז הל"ג ב"י ד"ה מבוי המפולש ממשנת הר"ף ורא"ש שם פ"א סי' ה. מור ושילע שם.
ג ואם הוא עצמו רח"ה יתבאר לקמן סי' ה.
ד הנהגת אשרי שם פ"א ס"ה. תוספת שבת ס"ק ב. וראה העי"ב תר"ע נ"ו.
ה ד"מ וד"ב שם.
ו סעיף י"ב. ועם נתבאר מתי מני כפחות מפי"ז אמות.
ז רב יהודה אמר רב שם [ז], א. מור ושילע שם.
ח גמרא שם. ע"י שם בתוס' ד"ה בקעה. ריב"ש סי' תה. רמ"א פ"א.
ט תוס' שם ג, א. ד"ה ולחי וקורה.
י למיז שם ג, א. מ"ז ס"ק א. וראה גם לקמן סי' ד.
יא הנהגת ס"ק א. רפ"ב אות י. מור ושילע שם. ט"ז ס"ק